

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA DI SẢN VĂN HÓA
.....o0o.....**

NGÔ THỊ NHUNG

**BƯỚC ĐẦU TÌM HIỂU SƯU TẬP TIỀN CỔ MÃ KIỀU
TRONG KHO CƠ SỞ CỦA BẢO TÀNG HÀ NỘI**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
CHUYÊN NGÀNH BẢO TÀNG HỌC
Mã số: 52320205**

Giảng viên hướng dẫn: PGS. TS Bùi Văn Tiến

Hà Nội - 2012

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	4
1. Lý do chọn đề tài	4
2. Mục đích của khóa luận	6
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	6
3.1 <i>Đối tượng nghiên cứu</i>	6
3.2 <i>Phạm vi nghiên cứu</i>	7
4. Phương pháp nghiên cứu	7
5. Bố cục	7
Chương 1	9
LỊCH SỬ HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN TIỀN TỆ Ở ĐÔNG Á-VIỆT NAM VÀ TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU	9
1.1 <i>Khái quát về sự hình thành và phát triển tiền tệ ở Đông Á -Việt Nam</i>	9
1.1.1 <i>Sự hình thành và phát triển tiền tệ ở Đông Á</i>	9
1.1.2 <i>Sự hình thành và phát triển tiền tệ ở Việt nam</i>	13
1.2. <i>Tình hình nghiên cứu, sưu tầm, giới thiệu tiền cổ Việt nam</i>	18
1.2.1 <i>Các học giả nước ngoài nghiên cứu về tiền cổ Việt nam</i>	18
1.2.2 <i>Tình hình nghiên cứu, sưu tầm, giới thiệu tiền cổ ở Việt Nam và Bảo tàng Hà Nội</i>	21
Chương 2	24
KHÁI QUÁT VỀ BẢO TÀNG HÀ NỘI VÀ SƯU TẬP TIỀN CỔ MÃ KIỀU TẠI BẢO TÀNG HÀ NỘI	24
2.1 <i>Tổng quan về bảo tàng Hà Nội</i>	24
2.2 <i>Khái quát về sưu tập tiền cổ Mã Kiều</i>	29
2.2.1 <i>Khái niệm sưu tập</i>	29
2.2.2 <i>Sưu tập tiền cổ Mã Kiều</i>	31
2.3 <i>Phân loại tiền qua các triều đại theo tiến trình lịch sử</i>	33
2.3.1 <i>Tiền Việt Nam</i>	33
2.3.2 <i>Tiền Trung Quốc</i>	52
2.4. <i>Đặc điểm của tiền Việt Nam và tiền Trung Quốc trong sưu tập tiền cổ Mã Kiều</i>	62
2.5 <i>Giá trị tiền cổ Việt Nam qua sưu tập tiền cổ Mã Kiều</i>	64

2.5.1 Giá trị lịch sử	64
2.5.2 Giá trị Văn hóa- nghệ thuật	66
2.5.3 Giá trị kinh tế	67
2.5.4 Giá trị tư liệu khoa học.....	70
Chương 3	77
VẤN ĐỀ BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ TIỀN CỔ TRONG SƯU TẬP TIỀN CỔ MÃ KIỀU	77
3.1 Vấn đề quản lý tiền cổ ở Việt nam	77
3.2. Thực trạng bảo quản tiền cổ và sưu tập tiền cổ Mã Kiều ở Bảo tàng Hà Nội ..	84
3.3 Giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị của sưu tập tiền cổ Mã Kiều	87
3.3.1 Tiếp tục sưu tầm bổ sung hiện vật	88
3.3.2 Tổ chức trưng bày.....	89
3.3.3 In ấn, xuất bản, giới thiệu sưu tập.....	90
KẾT LUẬN	92
TÀI LIỆU THAM KHẢO	94
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Tiền cổ là di vật có giá trị đặc biệt, đó chính là di sản văn hóa của dân tộc được gìn giữ từ thế hệ này qua thế hệ khác.

Tiền cổ là một đối tượng nghiên cứu rất quan trọng của các nhà nghiên cứu khảo cổ học cũng như các nhà nghiên cứu về lịch sử, văn hóa truyền thống của dân tộc.

Nó đánh dấu sự thăng tiến theo thời gian của nhân loại nhờ vào đó mà ta đánh giá được tình hình kinh tế, chính trị văn hóa đương thời của nó. Bởi mỗi đồng tiền phản ánh một phần về kinh tế, xã hội của giai đoạn lịch sử. Đất nước qua mỗi lần biến đổi, triều đại qua mỗi lần thịnh suy đồng tiền càng phản ánh rõ điều đó.

Ở phương đông nói chung và ở dân tộc ta nói riêng thì mỗi vị vua lên ngôi đều nghĩ đến việc đúc tiền. Trên mặt đồng tiền thường đúc bốn chữ hán. Hai chữ đầu là niên hiệu của đức vua, thì hai chữ sau nói về vật Bán dùng để lưu thông. Do đó đồng tiền khi phát hành ngoài giá trị lưu thông thì nó còn là một “*Tín bài*” tác dụng tâm lý bố cáo thiên hạ về vị Vua đương triều trị vì đất nước.

Đồng tiền đầu tiên của nước ta được chính thức ra đời dưới thời Vua Đinh Tiên Hoàng mở đầu cho việc Việt nam độc lập đúc tiền. Từ đó về sau trải qua các triều đại Tiền lê, Lý, Trần, Hồ...đều đúc tiền, không hề bị gián đoạn. Đến nay tiền cổ đã trở thành một loại di vật có giá trị lớn cả về vật chất lẫn tinh thần.

Ở trong các ngôi mộ cổ thường chôn theo tiền thể hiện quan niệm về mặt tâm linh là chia của cho người chết, điều này giúp ích cho ngành khảo cổ học xác định niên đại của các ngôi mộ cổ mộ táng. Nó là căn cứ quan trọng cho việc giám định các di vật, di tích được khai quật. Bên cạnh đó Tiền còn là

bằng cứ giúp chúng ta nghiên cứu tình hình chính trị, kinh tế-xã hội, mỹ thuật của thời đồng tiền xuất hiện.

Tiền còn được sử dụng như một vật thông linh giữa trần tục với thần linh siêu phàm, khi được sử dụng trong tế lễ. Ngoài ra tiền còn được sử dụng làm thần hộ mệnh cất giữ trong nhà hay đeo vào người nhằm trừ ma quỷ để phúc lộc gia hưng. Tiền còn được sử dụng trong cưới hỏi với ý nghĩa là đạo lý vuông tròn bách niên giai lão.

Đồng tiền, từ khi ra đời đã có ma lực lạ kỳ. Nó phản ánh rất nhiều mặt trong đời sống văn hóa xã hội, kinh tế, chính trị của mỗi thời đại và rồi dần dần đồng tiền len lỏi vào đạo đức con người làm cho đạo đức suy đồi, đảo lộn trắng đen. Cho đến ngày nay còn lưu truyền câu nói cửa miệng “có tiền mua tiên cũng được” hay “Văn hay chữ tốt không bằng học dốt lắm tiền”. Và nó cũng phản ánh nhiều trong ca dao tục ngữ:

“Mẹ em tham thúng xôi rền

Tham con lợn béo, tham tiền Cảnh Hưng”

Dẫu chưa nói hết ta đã thấy những đồng tiền cổ nhỏ bé mà ý nghĩa thật lớn lao. Thật chẳng lạ lùng khi xem bảo tàng ta thấy những đồng tiền cổ gỗ mốc xanh được đặt trên nền nhung của những hộp gỗ đóng thật đẹp bày trong tủ kính sang trọng đất tiền hay được cất giữ cẩn thận trong những chiếc hòm đóng kín an toàn trong kho hiện vật của các bảo tàng.

Ở Việt nam việc nghiên cứu tiền cổ còn ít được quan tâm, các nhà nghiên cứu tiền cổ việt nam còn rất ít, mặt khác số lượng tiền cổ của các thời đã phát hiện được ở các di chỉ khảo cổ lại nằm rải rác trong các bảo tàng, trong tay các nhà sưu tập, các cửa hiệu mỹ nghệ...

Trong giai đoạn hiện nay khi cánh cửa giao lưu hội nhập mở rộng với thế giới bên ngoài thì việc gìn giữ bản sắc của cha ông từ bao đời nay càng cần thiết hơn bao giờ hết để mình vẫn là riêng mình mà không lạc mất trong các nền văn hóa khác.

Bởi vậy mà việc nghiên cứu tiền cổ Việt Nam là một việc làm cần thiết có giá trị tích cực nhằm góp phần bảo vệ bản sắc và chủ quyền dân tộc.

Chính vì những lý do trên để góp phần vào việc bảo tồn giữ gìn và phát huy giá trị của tiền cổ nước ta tôi mạnh dạn chọn đề tài: “Bước đầu tìm hiểu sưu tập tiền cổ Mã Kiều trong kho cơ sở của Bảo tàng Hà Nội” làm khóa luận tốt nghiệp.

2. Mục đích của khóa luận

2.1 Dựa vào chi tiết hoa văn, thư pháp trên đồng tiền để đánh giá trình độ kỹ thuật, mỹ thuật của từng triều đại vua chúa phong kiến từ đó giám định những đồng tiền chưa rõ xuất xứ.

2.2 Thống kê, phân loại nhằm xác định số lượng, loại hình và niên đại tiền cổ có trong sưu tập qua các triều đại theo tiến trình lịch sử Việt Nam.

2.3 Căn cứ vào độ dày mỏng và chất liệu của đồng tiền để đánh giá tình hình kinh tế- xã hội của các triều đại có phát triển ổn định hay không.

2.4 Đề xuất một số giải pháp bảo quản nhằm kéo dài tuổi thọ của di vật đồng thời phát huy giá trị của sưu tập tiền cổ Mã Kiều.

2.5 Từ việc tập hợp tư liệu của các nhà nghiên cứu để có thể bước đầu củng cố tư liệu cho bộ sưu tập này góp phần vào công tác trưng bày sắp tới.

Mong muốn thì rất nhiều, tuy nhiên do thời gian và trình độ có hạn. Tôi mong rằng qua khóa luận này, giá trị của sưu tập được khẳng định để nó có thể phát huy tác dụng của mình, nó có thể đưa ra trưng bày để đồng đảo mọi người biết đến.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1 Đối tượng nghiên cứu

Khóa luận tốt nghiệp này lấy bộ sưu tập tiền cổ Mã Kiều trong kho cơ sở của Bảo tàng Hà Nội làm đối tượng nghiên cứu.

3.2 Phạm vi nghiên cứu

Phạm vi nghiên cứu là nghiên cứu các loại tiền cổ Việt nam từ thế kỷ x đến hết thế kỷ xx và một số loại tiền Trung Quốc có trong sưu tập.

4. Phương pháp nghiên cứu

4.1 Trong quá trình tìm hiểu và nghiên cứu, chủ yếu dựa vào phương pháp khảo cổ học, cụ thể là khảo tả, chụp ảnh, thống kê phân loại theo loại hình và thời gian lịch sử.

4.2 Do đặc thù của loại hình hiện vật khóa luận còn dùng phương pháp liên ngành sử học, văn bản học, kĩ thuật học... để nghiên cứu, đặc biệt sử dụng phương pháp nghệ thuật học trong việc xác định loại hình hoa văn, chữ viết, và các chi tiết trên đồng tiền thể hiện phong cách từng thời đại.

4.3 Bên cạnh việc sưu tầm sách, báo, tạp chí, các bài viết có liên quan đến tiền cổ, khóa luận còn dựa vào phương pháp duy vật biện chứng và duy vật lịch sử để xem xét sắp xếp, đánh giá các tài liệu trong mối tương quan.

5. Bố cục

Ngoài phần mở đầu và kết luận, nội dung khóa luận gồm ba chương như sau:

Chương I: Lịch sử hình thành và phát triển tiền tệ ở Đông Á- Việt Nam và tình hình nghiên cứu.

Chương II: Khái quát về Bảo tàng Hà Nội và Sưu tập tiền cổ Mã Kiều tại Bảo tàng Hà Nội

Chương III: Bảo tồn và phát huy giá trị Sưu tập tiền cổ Mã Kiều tại Bảo tàng Hà Nội.

Trong bước đi đầu để tìm hiểu những giá trị của tiền cổ sẽ gặp không ít những khó khăn về nguồn tư liệu rất hiếm, hơn nữa vì thời gian và trình độ có hạn, chưa có nhiều điều kiện tiếp xúc trực tiếp với hiện vật cho nên khóa luận không thể tránh khỏi những thiếu sót. Vì vậy bản thân em rất mong được nhận sự đóng góp của các thầy cô giáo, các nhà nghiên cứu, các bạn sinh viên.

Bước đầu tìm hiểu sưu tập tiền cổ Mã Kiều trong kho cơ sở của Bảo tàng Hà Nội

Qua đây tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành tới chú: Nguyễn Văn Hùng- GD Bảo tàng Hà Nội, Anh: Nguyễn Tiến Đà Và cô: Nguyễn Thị Loan- PGD BTHN cùng các anh, chị trong phòng Kiểm kê- bảo quản của bảo tàng, đặc biệt tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành tới thầy giáo hướng dẫn khóa luận của tôi là thầy: Bùi Văn Tiến đã giúp đỡ tôi rất nhiều trong việc hoàn thành khóa luận này.

Xin chân thành cảm ơn!

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phan Huy Chú. Lịch triều hiến chương loại chí, Hà Nội 1991, tập I,II,III.
2. Cổ vật tinh hoa số 1 tháng 6/2003
3. Đại việt sử kí toàn thư. Nxb khoa học xã hội, Hà Nội, 1972, tập I,II,III,IV.
4. Lê Quý Đôn. Phủ biên tạp lục. Nxb khoa học xã hội, Hà Nội 1977
5. Nguyễn Anh Huy. Sự hình thành tiền tệ vùng Đông Á. Tạp chí xưa-nay, Huế. Số 6 – 1994
6. Nguyễn Anh Huy-Về đồng tiền đầu tiên của nước Việt Nam-Tạp chí xưa và nay số 12 năm 1996
7. Nguyễn Anh Huy. Những đồng tiền thời Trần. Tạp chí xưa-nay. Số 41-1997
8. Nguyễn Anh Huy. Tiền thời Hồ Quý Ly. Tạp chí xưa-nay. Số 46-1997
9. Nguyễn Thịnh. Quản lý bảo tàng. Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội 2004
10. Nguyễn Thị Minh Lý (chủ biên). Đại cương về cổ vật ở Việt Nam. Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội 2004.
11. Nguyễn Thị Huệ (chủ biên). Cơ sở bảo tàng học. Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội 2008
12. Nguyễn Quốc Hùng- Hoàng Văn Khoán (chủ biên). Sổ tay tiền cổ kim loại Việt Nam, Trung Quốc, Nhật Bản, Pháp lưu hành ở Việt Nam từ đầu công nguyên đến năm 1975. Cục Di sản văn hóa, Hà Nội 2010
13. Lịch sử Việt Nam. Nxb khoa học xã hội, Hà Nội 1991, tập I
14. Luật Di sản văn hóa và nghị định hướng dẫn thi hành. Nxb chính trị quốc gia, Hà Nội 2002

15. Đỗ Văn Ninh. Tiền cổ Việt Nam. Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội 1992
16. Đỗ Văn Ninh. Về việc nghiên cứu tiền cổ Việt Nam. Tạp chí nghiên cứu lịch sử số 5 năm 1979
17. Đỗ Văn Ninh. Tiền cổ- một đối tượng đang được quan tâm nghiên cứu. Thời báo ngân hàng. Số 50-1995
18. Đỗ Văn Ninh. Tiền cổ giả. Thời báo ngân hàng. Số 2-1996
19. Đỗ Văn Ninh. Đặc điểm của tiền cổ. . Thời báo ngân hàng. Số 3-1996
20. Trương Hữu Quỳnh (chủ biên). Đại cương lịch sử Việt Nam, Nxb Giáo Dục, Hà Nội 1999 tập 1
21. Trần Quốc Vượng- Hà Văn Tấn. Lịch sử chế độ phong kiến Việt Nam, Nxb Giáo Dục, Hà Nội 1960 tập I
22. Cổ vật Việt Nam. Bộ Văn hóa thông tin- Cục bảo tồn bảo tàng. Lịch sử Việt Nam tập 1,2
23. Niên biểu lịch sử Việt Nam. Nxb Văn hóa- thông tin, Hà Nội 1998
24. Niên biểu các triều đại phong kiến Trung Quốc. Nxb Văn hóa- thông tin, Hà Nội 1998
25. Bùi Nguyên. Tiền tệ Việt Nam qua các triều đại. Tạp chí khoa học phổ thông. Số 11-1989
26. Phạm Quốc Quân. Cổ vật Việt Nam. Tình hình và giải pháp. Tạp chí văn hóa nghệ thuật. Số 11-1995
27. Lâm Bình Tường. Kỹ thuật bảo quản và tu sửa các sưu tập bảo tàng. Vụ bảo tồn-bảo tàng, Hà Nội 1964
28. Lê Thị Hồng Tường. Tìm hiểu sưu tập tiền cổ của bảo tàng Vĩnh Phúc. Luận văn tốt nghiệp, khoa Bảo Tàng- Trường Đại học Văn hóa, Hà Nội 2000